राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020

Kshitij Shardulkant Golap
gkshitijgholap92003@gmail.com
Mo.9975200671
BA - II, appear in
Vasundhara Kala Mahavidyalay, Jule Solapur.

प्रस्तावना:-

मानवाला आपल्या पूर्ण क्षमता वापरता येण्यासाठी, सन्मान आणि न्याय विकसित करण्यासाठी तसेच राष्ट्रीय विकासाला चालना देण्यासाठी शिक्षण हा पाया आहे. भारताच्या सातत्यपूर्ण प्रगतीसाठी आणि आर्थिक विकास, सामाजिक न्याय आणि संस्कृतीचे जतन या क्षेत्रांमध्ये वैश्विक पातळीवर नेतृत्व करण्यासाठी सर्वांना दर्जेदार शिक्षण उपलब्ध करून देणे महत्त्वाचे आहे.

ज्ञानाच्या बाबतीत जगामध्ये अतिशय वेगाने बदल होत आहे बिग डेटा,मशीन लर्निंग, कृत्रिम बुद्धिमत्ता यासारख्या विज्ञानाच्या आणि तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रांमधील वेगाने होत असलेल्या बदलामुळे जगभरातील अकुशल कामे आता माणसा ऐवजी यंत्राद्वारे केली जात आहे. त्याचवेळी विशेषतः संगणक विज्ञान आणि डेटा विज्ञान यातील कुशल कर्मचाऱ्यांना तसेच विज्ञान समाजशास्त्र आणि मानवशास्त्र यांच्यातील बहुशाखीय क्षमता असलेल्या कुशल कर्मचाऱ्यांची मागणी वाढेल. त्यामुळे खरोखर रोज करायची परिस्थिती आणि वैश्विक परिस्थिती वेगाने बदलत असताना, मुलांनी फक्त शिक्षणच घेणे महत्त्वाचे नाही तर कसे शिकायचे हे शिकणे जास्त महत्त्वाचे ठरते. म्हणून मजकूर कमी करून शिक्षण तार्किक विचार कसा करायचा आणि समस्या कशा सोडवायच्या कल्पक बहुशाखीय कसे व्हायचे,नाविन्यपूर्णता कशी आणायची आणि नवनवीन क्षेत्रातील नवीन सामग्री कशी आत्मसात करायची या बाबींकडे लक्ष द्यावे लागेल.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 हे 21व्या शतकातील शिक्षणाचे भारतीय करण करणारे पहिले शैक्षणिक धोरण आहे. या धोरणाचे ध्येय आपल्या देशातील वाढत्या विकासात्मक आवश्यकतांवर उपाययोजना करणे हे आहे. प्राचीन भारतीय ज्ञान आणि विचारांची परंपरा लक्षात घेऊन हे नवीन धोरण तयार करण्यात आले आहे.

उद्देश:-

- १. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 चे स्वरूप स्पष्ट करणे.
- २. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाचे परिणाम समजून देणे.
- ३. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाचे ऐतिहासिक दृष्ट्या अवलोकन करणे.

Vasundhara Kala Mahavidyalaya
NGC 2000
Date 28/6/2000
Jule Solapur

Co-Ordinator
IQAC
Vasundhara Kala Mahavidyalaya Jule Solapur.

Principal
Vasundhara Kala Mahavidyalaya
Jule Solapur

Scanned with OKEN Scanner

३ राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२०:-

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 हे भारताच्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाने २९ जुलै २०२० रोजी जाहीर केले. या नवीन शैक्षणिक धोरणाने १९८६ च्या धोरणाची जागा घेतली आहे. हा धोरण नवीन शिक्षण पद्धती साठी रूपरेषा देतो. हे धोरण ग्रामीण आणि शहरी प्राथमिक शिक्षण तसेच उच्च शिक्षण आणि व्यवसायिक प्रशिक्षणासाठी एक व्यापक आराखडा आहे. २०३० पर्यंत शिक्षण व्यवस्थेत बदल घडवून आणणे हे या धोरणाचे ध्येय आहे.

नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० साठी इस्त्रोची माजी अध्यक्ष के.कस्तुरीरंगन यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती बनवून धोरण ठरविण्यात आले.

□४ शैक्षणिक धोरणाचे स्वरूप:-

या शैक्षणिक धोरणाचे महत्त्वाचे निर्णय म्हणजे बदलणारे शैक्षणिक सूत्रे आणि भाषा विषयाचे निर्णय होय. यापूर्वी १०+२+३ अशा प्रकारचे शिक्षण सूत्र होते, मात्र आता या नवीन शैक्षणिक धोरणात ५+३+३+४ हे सूत्र असेल असे जाहीर करण्यात आले आहे भाषा या विषयांचे निर्णय पूर्णपणे राज्य, संस्था आणि शाळांवर असल्याचे सरकारने स्पष्ट केले आहे. सोबतच सरकार कोणावरही कोणतीही भाषा शिकण्यासाठी दबाव टाकणार नाही असेही स्पष्ट केले आहे. तसेच मातृभाषेला प्राधान्य दिले जाईल. शैक्षणिक 2020 ने शिक्षण क्षेत्रात पुन्हा अमुलाग्र बदल केले आहे शिक्षणावरील राज्याचा खर्च शक्य तितक्या लवकर GDP च्या ३% वरून ६% पर्यंत वाढवणे उद्दिष्ट आहे.

□५ राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 च्या महत्त्वाच्या तरतुदी:-

या धोरणाच्या तरतुदी अत्यंत महत्त्वाच्या आणि व्यापक असल्यामुळे आपण त्या थोडक्यात पाहण्याचा प्रयत्न करू.

□१ भाषा:-

राष्ट्रीय शैक्षणिक 2020 मध्ये इयत्ता ५ पर्यंत शिक्षणाचे माध्यम मातृभाषा अथवा स्थानिक भाषेचा वापर करण्यावर भर देण्यात येणार आहे.तर इयत्ता ८ वी आणि त्यापुढेही हे सुरू ठेवण्यासाठी शिफारस केली आहे. विद्यार्थी त्यांच्या फॉर्म्युला (सूत्र) अंतर्गत तीन भाषा शिकतील. या भाषा पैकी किमान दोन भाषा मूळ भारतीय असाव्यात. असे या धोरणात नमूद करण्यात आले आहे.

□२ शालेय शिक्षण:-

या धोरणात विद्यार्थ्यांना मूलभूत साक्षरता आणि संख्यात्मकता प्राप्त करणे हे सर्वोच्च प्राधान्य आहे. धोरणात असे स्पष्ट केले आहे की, शिक्षण प्रणालीचे सर्वोच्च प्राधान्य प्राथमिक शाळांना सार्वत्रिक मूलभूत साक्षरता आणि संख्यात्मकता प्राप्त करणे असेल.२०२५ पर्यंत या सर्वात मूलभूत शिक्षणाची आवश्यकता प्रथम साध्य केली तरच या धोरणाचे उर्वरित भाग विद्यार्थ्यांसाठी प्रासंगिक होईल. यासाठी मूलभूत साक्षरतेवर राष्ट्रीय मिशन आणि शिक्षण

Vasundhara Kala Mahavidyalaya NGC 2000 Date 28/6/2000 Jule Solapur

Co-Ordinator
IQAC
Vasundhara Kala Mahavidyalaya Jule Solapur

Principal
Vasundhara Kala Mahavidyalaya
Jule Solapur

Scanned with OKEN Scanner

तसेच उच्च शिक्षणाचे नियम होण्यासाठी हायर एज्युकेशन कमिशन ऑफ इंडिया HECI ची स्थापना केली जाईल. HECI मध्ये चार अनलंब असतील. एक हायर एज्युकेशन कौन्सिल ऑफ इंडिया १.रेग्युलेटर कौन्सिल NHE RO वैद्यकीय आणि कायदेशीर शिक्षण वगळून शिक्षक शिक्षणासह उच्च शिक्षणाचे नियम करण्यासाठी,

२. राष्ट्रीय उच्च शिक्षणाचे मान्यता प्राप्त परिषद NAC एक मेटा मान्यता संस्था.

३. उच्च शिक्षण अनुदान पद्धत परिषद HEGC विद्यापीठे आणि महाविद्यालयीन निधी आणि वित्त पुरवठा करण्यासाठी विद्यमान राष्ट्रीय शिक्षण विकास परिषद अखिल भारतीय तंत्र शिक्षण परिषद आणि विद्यापीठ अनुदान आयोगाची जागा घेईल.

४. जनरल एज्युकेशन कौन्सिल GEO ग्रॅज्युएट विशेषतः फ्रेम करण्यासाठी म्हणजेच अपेक्षित शिक्षण परिणाम राष्ट्रीय उच्च शिक्षण पात्रता फ्रेमवर्क NHEQF तयार करण्यासाठी हे देखील जबाबदार असेल नॅशनल कौन्सिल फॉर टीचर एज्युकेशन ही व्यवस्था व्यावसायिक मानक सेटिंग संस्था PASB म्हणून GEO अंतर्गत येईल.

या धोरणात भारतातील शिक्षणाचे आंतरराष्ट्रीय कारण करण्याचे प्रस्ताव आहे परदेशी विद्यापीठे आता भारतात कॅम्पस स्थापन करू शकतात.

☐४ स्वदेशी ज्ञान:-

NEP भारताच्या मूळ ज्ञान परंपरांच्या महत्त्वांवर आणि लोकांमध्ये भारतीयत्वाची प्रेरणा देणारे देण्यावर भर देते या अनुषंगाने विविध, भारतीय ज्ञान प्रणाली उपक्रम संशोधनाला मार्गदर्शन करण्यासाठी आणि स्वदेशी ज्ञानाचा आकलनाचा प्रचार करण्यासाठी हाती घेण्यात आले आहे.

☐५ आंतरराष्ट्रीय कॅम्पस:-

2019 मध्ये आंतरराष्ट्रीय शाखा कॅम्पस आयात करण्याच्या अयशस्वी प्रयत्न केल्यानंतर NEP 2020 ने परदेशी विद्यापीठांना भारतात कॅम्पस स्थापन करण्याची परवानगी देऊन प्रयत्नांची नूतनीकरण केले आहे. हे धोरण भारताला एक विश्वगुरू म्हणून पुन्हा प्रस्थापित करण्यासाठी एक आंतरराष्ट्रीय शिक्षणाचा वापर करण्याचे एक भव्य उद्दिष्ट आहे. ज्याचे पुनरुच्चार भारताचे उपाध्यक्ष व्यंकय्या नायडू यांनी केला होता.

☐६ शिक्षक:-

NEP २०२० मध्ये शिक्षक आणि शिक्षकांच्या शिक्षणाबाबत अनेक धोरणात्मक बदल करण्यात आले आहेत शिक्षक होण्यासाठी २०३० पर्यंत किमान चार वर्षाची बॅचलर पदवी ऑफ एज्युकेशन आवश्यक असेल शिक्षक भरती प्रक्रिया सुद्धा मजबूत आणि पारदर्शक केली जाईल. नॅशनल कौन्सिल फॉर टीचर एज्युकेशन २०२१ पर्यंत शिक्षक शिक्षणासाठी राष्ट्रीय अभ्यासक्रम फ्रेमवर्क आणि २०२२ पर्यंत शिक्षकांसाठी राष्ट्रीय व्यवसायिक मानके तयार करेल.

Vasundhara Kala Mahavidyalaya * Jule Solapur * NGC 2000 Date 28/6/2000

Co-Ordinator
IQAC
Vasundhara Kala Mahavidyalaya Jule Solapur.

Principal
Vasundhara Kala Mahavidyalaya
Jule Solapur

Scanned with OKEN Scanner

८ भारतीय मूल्यांची संकल्पना:-

हे धोरण भूतकाळ आपल्या प्राचीन संस्कृतीमधील शिक्षण पद्धत नव्याने घेऊन नव्या काळात आले आहे. ज्यामुळे शिक्षण पद्धत आपल्याकडे प्राचीन भारतीय संस्कृती सर्व भारतीयांना पुन्हा नव्याने करून देणारे हे धोरण ठरेल.

नकारात्मक परिणाम:-

१. एम. फिल पदवी रद्द:-

नवीन शैक्षणिक धोरण २०२० यातील सर्वात महत्त्वपूर्ण निर्णय म्हणजे या धोरण अंतर्गत एम. फिल म्हणजेच मास्टर्स ऑफ फिलॉसॉफी सारखी प्रभावी पदवी रद्द झाली आहे एम.फिल एक महत्त्वपूर्ण पदवी होती.

२ विद्यार्थ्यांमध्ये परीक्षांचे गांभीर्य राहणार नाही:-

या धोरणामुळे भारतीय शिक्षण हे त्यांच्या मातृभाषेत उपलब्ध करून दिले जाईल पूर्वी सर्व प्रभावी पदव्या या इंग्रजी माध्यमाच्या मात्र आता त्यांना पर्यायी भाषा आहे. तसेच बोर्ड परीक्षा ही रद्द करून त्यांचे पुन्हा रचना केल्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये बोर्ड परीक्षेचे गांभीर्य राहणार नाही असे वाटते.

३ विदेशी विद्यार्थ्यांचे दुष्परिणाम:-

भारत सरकारने आता परदेशी विद्यापीठांना भारतात कॅम्पस स्थापन करण्याची परवानगी दिली आहे. यामुळे निश्चितच ज्ञानाची देवाण-घेवाण सुलभ होईल. परंतु विदेशी विद्यापीठांच्या संस्कृतीचा भारतीय संस्कृतीवर दुष्परिणाम होऊ शकतो हे लक्षात येते. हा नकारात्मक परिणाम असला तरी यामुळे भारतातील विद्यार्थ्यांना परदेशात नोकरीचे संधी मिळू शकते म्हणजेच बेरोजगार मात करता येईल असेही इथे लक्षात घेणे महत्त्वाचे ठरते.

४ तंत्रज्ञानाचा वाढता प्रभाव:-

आजकाल प्रत्येक क्षेत्रात तंत्रज्ञानाचा प्रभाव वाढत आहे, यापासून शिक्षण क्षेत्र ही अपवाद राहिले नाही. मात्र तंत्रज्ञानाचा जास्त उपयोग म्हणजेच मानव परावलंबी बनतो हे लक्षात येते. तंत्रज्ञानाचा उपयोग शिक्षण क्षेत्रात व्यवस्थित करायला हवा तरच शिक्षण यंत्रणा प्रभावी होऊ शकते.

तंत्रज्ञाना शिवाय शिक्षण नाही आणि शिक्षणाशिवाय तंत्रज्ञान नाही. पण तंत्रज्ञानाचा अतिरेक टाळला पाहिजे अतिवापराने बुद्धीवर ताण येऊ शकतो.हे टाळण्यासाठी त्याचा योग्य वापर केला गेला पाहिजे. तंत्रज्ञानाचा वापर हा शिकणाऱ्यांच्या सद्सद् विवेक बुद्धीवर अवलंबून आहे. जो तंत्रज्ञानाचा व्यवस्थित उपयोग करेल त्याचे भविष्य उज्वल होईल.

Vasundhara Kala Mahavidyalaya Jule Solapur
NGC 2000
Date 28/6/2000

Co-Ordinator
IQAC
Vasundhara Kala Mahavidyalaya Jule Solapur.

Principal
Vasundhara Kala Mahavidyalaya
Jule Solapur

अक्कलकोट एज्युकेशन सोसायटी संचलित,

सी. बी. खेडगीज बसवेश्वर सायन्स, राजा विजयसिंह कॉमर्स
ॲन्ड राजा जयसिंह आर्टस् कॉलेज, अक्कलकोट व आय.क्यु.ए.सी

(कन्नड भाषिक अल्पसंख्यांक संस्था) (NAAC B++ Grade with 2.87 CGPA)

विकसित भारत अभियान 1947 TO 2047

वालचंद कॉलेज ऑफ आर्टस् ॲन्ड सायन्स, सोलापूर,

डी. बी. एफ.दयानंद कॉलेज ऑफ आर्टस् ॲन्ड सायन्स, सोलापूर, जवाहर आर्टस् ,कॉमर्स ॲन्ड सायन्स कॉलेज, अणदूर

संतोष भीमराव पाटील आर्टस्, कॉमर्स ॲन्ड सायन्स कॉलेज, मंद्रुप व श्री स्वामी समर्थ राजेराय मठ, अक्कलकोट

यांच्या संयुक्त विद्यमाने आणि सामंजस्य करारा अंतर्गत

राज्यस्तरीय सामाजिक शास्त्र विद्यार्थी परिषद

दिनांक १३/०२/२०२४

प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की कुमार / कुमारी घोलप क्षितीज शार्दुलकांत (वसुंधरा कॉलेज, जुळे सोलापूर, सोलापूर) राज्यस्तरीय सामाजिक शास्त्र विद्यार्थी परिषदेस आपण उपस्थित राहिलात त्याबद्दल हे प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे. या परिषदेस आपण सक्रिय सहभाग घेतला शोधनिबंध सादरीकरण हा शोधनिबंध सादर केला.....धन्यवाद !

५ वे पारितोषिक

(प्रा. व्ही.जे.अंधारे)
समन्वयक

Co-Ordinator
IQAC

Principal
Vasundhara Kala Mahavidyalaya
Jule Solapur

(डॉ.एस.सी.अडवितोट)
प्राचार्य

Vasundhara Kala Mahavidyalaya, NGC 2000, Date 28/6/2000

Principal
Vasundhara Kala Mahavidyalaya Jule Solapur

"Education through self help is our Motto" - Karmaveer

Rayat Shikshan Sanstha's

Laxmibai Bhaurao Patil Mahila Mahavidyalaya, Solapur

Department of History

20th State Level Student's History Congress

Certificate

This is to certify that Shri./Smt. श्रेयश सतीश सोंडे

of वसुंधरा महाविद्यालय Participated in

the "20th State Level Student's History Congress" on Tuesday, 5th March, 2024.

Title of the Paper –

Mr. Santosh Marakwad
Co-ordinator

Dr. Dashrath Rasal
Head of Department

Dr. Suresh Dhere
Principal

Scanned with OKEN Scanner

93

"Education through self help is our Motto" - Karmaveer

Rayat Shikshan Sanstha's

Laxmibai Bhaurao Patil Mahila Mahavidyalaya, Solapur

Department of History

20th State Level Student's History Congress

Certificate

This is to certify that Shri. / Smt. Shruti D Waghmare of Vasundhara Kala Mahavidyalaya, Solapur Participated in the "20th State Level Student's History Congress" on Tuesday, 5th March, 2024.

Title of the Paper —

Mr. Santosh Marakwad
Co-ordinator

Dr. Dashrath Rasal
Head of Department

Dr. Suresh Dhere
Principal

Scanned with OKEN Scanner

12/21/24 10:01 AM

99

"Education through self help is our Motto" - Karmaveer

Rayat Shikshan Sanstha's

Laxmibai Bhaurao Patil Mahila Mahavidyalaya, Solapur

Department of History

20th State Level Student's History Congress

Certificate

This is to certify that Shri./Smt. Shruti A. Gulave

of Vasundhara Kala Mahavidyalaya, Solapur Participated in the "20th State Level Student's History Congress" on Tuesday, 5th March, 2024.

Title of the Paper —

Mr. Santosh Marakwad
Co-ordinator

Dr. Dashrath Rasal
Head of Department

Dr. Suresh Dhere
Principal

Scanned with OKEN Scanner

दुरितांचे तिमिर जावो ।
शिक्षण प्रसारक मंडळ, अणदूर संचलित

जवाहर कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय

अणदूर, ता. तुळजापूर, जि. धाराशिव – ४१३६०३
Naac Re-Accredited B++ Grade CGPA 2.85

Late S. N. Alure Guruji

आयोजित

शिक्षण महर्षी सि.ना. आलुरे गुरुजी जयंती महोत्सव- २०२४

वर्ष तिसरे

राज्यस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वादविवाद स्पर्धा

दि. ०६/०९/२०२४

विषय : कृत्रिम बुद्धिमत्ता मानवासाठी तारक की संहारक?

प्रमाणपत्र

कुमार/कुमारी प्रकाश यंकाप्पा शेंडगे, वसुंधरा कला महाविद्यालय, जुळे सोलापूर

शिक्षण महर्षी सि. ना. आलुरे गुरुजी जयंती महोत्सव, वादविवाद स्पर्धेत — क्रमांक

मिळविल्याबद्दल/सहभाग घेतल्याबद्दल. सबब प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

संयोजक समिती
शिक्षण महर्षी आलुरे गुरुजी जयंती महोत्सव
वादविवाद स्पर्धा

प्राचार्य
जवाहर कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
अणदूर, ता. तुळजापूर, जि. उस्मानाबाद

Scanned by CamScanner

दुरितांचे तिमिर जावो ।
शिक्षण प्रसारक मंडळ, अणदूर संचलित

जवाहर कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय

अणदूर, ता. तुळजापूर, जि. धाराशिव – ४१३६०३
Naac Re-Accredited B⁺⁺ Grade CGPA 2.85

आयोजित

शिक्षण महर्षी सि.ना. आलुरे गुरुजी जयंती महोत्सव- २०२४

राज्यस्तरीय आंतरमहाविद्यालयीन वादविवाद स्पर्धा

विषय : कृत्रिम बुद्धिमत्ता मानवासाठी तारक की संहारक?

वर्ष तिसरे

दि. ०६/०९/२०२४

प्रमाणपत्र

कुमार/कुमारी क्षितिज शार्दूलकांत धोलप, वसुंधरा कला महाविद्यालय, जुळे सोलापूर

शिक्षण महर्षी सि. ना. आलुरे गुरुजी जयंती महोत्सव, वादविवाद स्पर्धेत — क्रमांक

मिळविल्याबद्दल/सहभाग घेतल्याबद्दल. सबब प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

संयोजक समिती
शिक्षण महर्षी आलुरे गुरुजी जयंती महोत्सव
वादविवाद स्पर्धा

प्राचार्य
जवाहर कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय,
अणदूर, ता. तुळजापूर, जि. उस्मानाबाद

दुरितांचे तिमिर जावो !

शिक्षण प्रसारक मंडळ, अणदूर संचलित

जवाहर कला, विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय

अणदूर, ता. तुळजापूर, जि. उस्मानाबाद – ४१३ ६०३

पावती क्र. **97** दिनांक : 6/9/2024

श्री./ श्रीमती / मे. वसुंधरा कला महाविद्यालय सोलापूर यांजकडून

रक्कम रुपये (अक्षरी) दोनशे पन्नास रुपये फक्त रोख/चेक क्र. –

(बँकेचे नांव) – ने देणगी/बांधकाम निधी मिळाले.

रू. 250/-

धन्यवाद ! प्राचार्य अधिक्षक पैसे देणाऱ्याची सही

Scanned by CamScanner